

Sygn. akt I ACa 640/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 marca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Mieczysław Brzdąk
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SO del. Barbara Konińska (spr.)
Protokolant :	Agnieszka Szymocha

po rozpoznaniu w dniu 4 marca 2020 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa A. R.

przeciwko Skarbowi Państwa-Dyrektorowi Zakładu Karnego w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 25 kwietnia 2019 r., sygn. akt I C 1164/18

uchyla zaskarżony wyrok w punktach 1. i 2. i sprawę w tym zakresie przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Anna Bohdziewicz	SSA Mieczysław Brzdąk	SSO del. Barbara Konińska
----------------------	-----------------------	---------------------------

Sygn. akt I ACa 640/19

UZASADNIENIE

Powód A. R. wniósł o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w (...) kwoty 90.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wydania wyroku z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę w związku z naruszeniem jego dóbr osobistych. W uzasadnieniu podał, że brak zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych skutkujących u niego powstaniem schorzeń dermatologicznych, przebywanie w celach bez właściwego metrażu, brak

odpowiednich zajęć kulturalno-oświatowych i złej jakości jedzenie w czasie osadzenia u pozwanego naruszyło jego godność osobistą, prawo do zachowania intymności i traktowania go w sposób humanitarny.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa wskazując, iż powód nie przebywał w warunkach przeludnienia, miał zagwarantowaną możliwość spędzania czasu poza celą mieszkalną, m.in. umożliwiono mu wykonywanie pracy, korzystanie z biblioteki i zajęć kulturalno-oświatowych. Dodał, że nie są potwierdzone zarzuty powoda dotyczące złych warunków bytowych, zagrzybienia łazienek, braku intymności w łazienkach, brudnej pościeli, braku higieny, dostępu do łazienki i ciepłej wody, a także wadliwego leczenia zakażeń skórnych.

Wyrokiem z dnia 25 kwietnia 2019r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej sygn. I C 1164/18 oddalił powództwo i zasądził od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej na rzecz pełnomocnika powoda koszty nieopłaconej pomocy prawnej.

Sąd Okręgowy poczynił między innymi następujące ustalenia:

Powód odbywał karę pozbawienia wolności w pozwanym Zakładzie Karnym w (...) w okresie od 7 grudnia 2017r. do 10 sierpnia 2018r. Przez cały okres odbywania kary normy powierzchni w celach nie były przekroczone. Dwunastoosobowa cela mieszkalna nr (...) przedzielona jest ściankami tworząc cztery przegrody. W celi dostępne są m.in. trzy miski (jedna miska na 4 osadzonych). Na prośbę osadzonych lub jeśli przemawiają za tym względy medyczne, mogą być wydawane dodatkowe miski. W czasie pobytu w zakładzie karnym powód był zatrudniony nieodpłatnie jako fryzjer a następnie w zewnętrznej firmie. Zgoda na zatrudnienie została wycofana z uwagi na próbę dostarczenia przez powoda na teren zakładu karnego substancji niewiadomego pochodzenia. Powód był leczony dermatologicznie w związku ze zmianami skórnymi na plecach i zdiagnozowaną łuszczycą. Zmiany na plecach miały charakter potówek, były dezynfekowane przez pielęgniarkę. W zakładzie karnym były przeprowadzone kontrole dnia 31 maja 2017r. i 27 lipca 2017r., które nie wykazały nieprawidłowości. W toku kontroli stwierdzono m.in., że w chwili badania na 400 osadzonych zmiany skórne o nasilonym charakterze występowały u jednego osadzonego, a zmiany o łagodnym charakterze występowały u trzech osadzonych, w celach podejmowane są wzmożone działania sanitarno-epidemiologiczne. W latach 2005-2007 wykonany został remont generalny Zakładu Karnego. Usterki usuwane są na bieżąco.

Sąd Okręgowy nie dał wiary zeznaniom powoda co do tego, że cele są zagrzybione i brudne wskazując, iż zeznania te nie zostały w żaden sposób potwierdzone. Sąd ten nie dał także wiary jego zeznaniom, że nie udzielono mu skutecznej pomocy medycznej. Wskazał, że z treści zeznań powoda wynika, że powód korzystał z porad lekarskich, jednak się do nich nie stosował i sam stawiał sobie diagnozę. W zakresie żywienia Sąd Okręgowy uznał, że to czy jest ono smaczne, czy nie, jest sprawą indywidualną. Wskazał też, że pozwany przedstawił przykładowe jadłospisy i są one zgodne z wymogami stosownego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości. Sąd Okręgowy oddalił wnioski dowodowe z zeznań świadków zgłoszone przez powoda stwierdzając, że świadkowie przebywali w Zakładzie Karnym razem z powodem, również wnieśli pozwy o naruszenie dóbr osobistych a więc są zainteresowani wynikiem sprawy. Stwierdził też brak podstaw do dopuszczenia dowodu z opinii biegłego dermatologa argumentując, że przebieg choroby skórnej u powoda wyjaśniła świadek K. F. a ponadto powód był konsultowany u lekarza.

Przy takich ustaleniach Sąd I instancji uznał powództwo za niezasadne. Rozpatrując roszczenie powoda w oparciu o treść art. 24 k.c. stwierdził, iż na powodzie spoczywał ciężar udowodnienia, że odbywał karę pozbawienia wolności w warunkach naruszających jego dobra osobiste, to jest w warunkach przez niego wskazanych w uzasadnieniu żądania. Uznał też, że powód nie wykazał okoliczności rodzących odpowiedzialność pozwanego. Dodał, że zgodnie z art. 110 § 2 zd. 1 k.k.w. powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m². Wskazał, że wymogi te były zachowane. Uznał, że

z materiału dowodowego wynika, że warunki zapewnione powodowi w Zakładzie Karnym w (...) odpowiadały standardom i nie stanowiły naruszenia jego dóbr osobistych. Stwierdził w szczególności iż w celach, w których powód przebywał nie było wilgoci ani zagrzybienia, nie były one pozbawione wentylacji zgodnej z przepisami, ani nie

występowały okoliczności, które utrudniałyby oddychanie skazanym. Sąd Okręgowy wskazał też, że żaden przepis nie obciąża do tego, aby w celach mieszkalnych był dostęp do ciepłej wody, a pomimo braku takiego obowiązku powód miał jednak dostęp do ciepłej wody w celi trzy razy na dobę. Sąd wskazał też, że powód podczas pobytu w Zakładzie Karnym w (...) miał zapewnione bezpłatne świadczenia zdrowotne, leki i artykuły sanitarne, zgodnie z art. 115 § 1 k.k.w.

Orzeczenie o kosztach Sąd Okręgowy wydał na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

W apelacji od wyroku Sądu Okręgowego powód zaskarżając go w całości zarzucił:

1. naruszenie art. 217 § 3 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. poprzez nieuzasadnione pominięcie prawidłowo zgłoszonych dowodów w postaci zeznań świadków A. P. i P. S., opinii biegłego dermatologa, opinii biegłego z zakresu budownictwa, opinii biegłego dietetyka, oględzin celi, informacji z dodatkowej kontroli Państwowego Powiatowego Inspektoratu w (...), co wpłynęło na błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy;

2. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez częściowe odmówienie wiary zeznaniom powoda, podczas gdy zeznania te były spójne, logiczne i i bezkrytyczne przyznanie wiary zeznaniom świadków K. F. i P. T., podczas gdy osoby te jako pracownicy pozwanego mają oczywisty interes w rozstrzygnięciu sprawy na korzyść pozwanego.

Podnosząc powyższe zarzuty powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi 1 Instancji.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zaskarżone orzeczenie podlegało uchyleniu bowiem zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przepisów postępowania dowodowego okazały się uzasadnione.

Ocena dowodów należy do swobodnego uznania sądu orzekającego, lecz zakres swobody ogranicza wskazany w art. 233 § 1 k.p.c. bezwzględny wymóg wszechstronności. W pojęciu tym mieści się przede wszystkim zakaz fragmentarycznego dobierania dowodów i faktów. Przedmiotem dowodu zaś zgodnie z art. 227 k.p.c. powinny być fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Ciężar wykazania zasadności swego żądania zgodnie z ogólną regułą art. 6 k.c. spoczywał na powodzie. Na gruncie procesowym jego realizacja następuje poprzez ustanowiony w art. 232 k.p.c. obowiązek strony wskazywania dowodów dla stwierdzenia faktów, z których wywodzi ona skutki prawne. Powód zaoferował dowody, które miały służyć ustaleniu faktów z których wywodził swe żądanie i zasadność żądanej kwoty z tytułu zadośćuczynienia. Tymczasem Sąd I instancji w sposób nieuzasadniony oddalił wszystkie wnioski dowodowe powoda uniemożliwiając mu tym samym potwierdzenie prawdziwości swych zeznań i słuszności swych żądań. Przy tym Sąd Okręgowy naruszając reguły określone art. 233 § 1 k.p.c. nie dał wiary zeznaniom powoda wskazując jednocześnie, że nie zostały one potwierdzone. Poza przesłuchaniem powoda Sąd Okręgowy przeprowadził wyłącznie dowody zaoferowane przez pozwanego. Przeprowadził zatem wyłącznie dowody mające unicestwić żądanie powoda. Tym samym nie zbadał podstaw żądań powoda. W konsekwencji zgodzić się należało w pełni z zarzutami skarżącego, dotyczącymi błędnego i jednostronnego ustalenia stanu faktycznego przez Sąd I instancji w niniejszej sprawie oraz bezpodstawnego oddalenia wszystkich jego wniosków dowodowych.

Tymczasem należyte osądzenie sprawy wymaga, aby nie doszło do wydania orzeczenia - na skutek pominięcia przez Sąd istotnych faktów i dowodów - bez uwzględnienia całego dostępnego materiału dowodowego (por.m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2007 r., III CZP 162/06, Nr 5, poz. 47 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2013r., ICSK 275/12, z dnia 10 czerwca 2013r., II PK 304/12, M.P.Pr. 2013, nr 11, str. 589-593, i z dnia 11 stycznia 2013r., I CSK 275/12.). Wymóg ten w rozpoznawanej sprawie nie został zrealizowany. Pominięcie dowodu na podstawie art. 217 k.p.c. obowiązującego w dacie orzekania przez Sąd pierwszej instancji, mogło mieć

miejsce jedynie wówczas, gdy okoliczności faktyczne zostały wyjaśnione zgodnie z twierdzeniami strony wnioskującej o przeprowadzenie określonego dowodu (por.m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 września 1966 r., II CR 314/66, OSNCP 1967, Nr 2, poz. 39, z dnia 3 kwietnia 2001r., I CKN 373/00, z dnia 17 kwietnia 2008 r., I CSK 543/07, i z dnia 27 czerwca 2014 r., I CSK 497/13). Odmowa przeprowadzenia dowodu, mimo niewyjaśnienia spornych okoliczności mogła nastąpić w przypadku, gdy teza dowodowa jest nieistotna dla rozstrzygnięcia lub proponowany środek dowodowy jest nieprzydatny do jej udowodnienia (por.m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 41/07).

Taka sytuacja nie miała w sprawie miejsca. Pominięte przez Sąd I instancji dowody zgłoszone przez powoda miały zostać przeprowadzone na okoliczności mające kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia. Przy tym okoliczności te nie zostały uznane przez Sąd I instancji za bezsporne ani ustalone zgodnie z twierdzeniami powoda, który wnosił o ich przeprowadzenie.

W szczególności Sąd Okręgowy oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z dokumentacji medycznej powoda z Zakładu Karnego we (...). Tymczasem jak wynika z zeznań powoda w tymże zakładzie karnym zmiany skórne, które pojawiły się u powoda leczono w odmienny sposób, niż miało to miejsce w Zakładzie Karnym w (...). Zatem dokumentacja ta miała istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia żądań powoda. Wniosek o przeprowadzenie dowodu z tej dokumentacji powód zgłosił w toku przesłuchania w drodze pomocy prawnej. Wniosku tego nie można uznać za spóźniony wobec tego, iż wcześniej powód nie przebywał w Zakładzie Karnym we (...). Zatem brak było możliwości zgłoszenia takiego wniosku już w pozwie i wcześniejszych pismach powoda. Dodatkowo Sąd Okręgowy oparł tezę dotyczącą prawidłowego leczenia zmian skórnych występujących u powoda wyłącznie w oparciu

o zeznania świadka, który po konsultacjach lekarskich stosował owo leczenie. Tymczasem nie ulega wątpliwości, że zbadanie, czy zarówno diagnostyka jak i wdrożone leczenie powoda w Zakładzie Karnym w (...) były prawidłowe i odpowiadały wymogom aktualnej wiedzy medycznej wymagały wiedzy specjalnej, a zatem dopuszczenia dowodu z opinii biegłego. Prawidłowo zgłoszony wniosek zaś powoda o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego dermatologa, został przez Sąd Okręgowy oddalony.

Domagając się zadośćuczynienia w szczególności z tytułu osadzenia w warunkach przeludnienia powód wnioskował też o przeprowadzenie szeregu konkretnych środków dowodowych mających potwierdzić zasadność jego roszczenia i mających podważać rzetelność dokumentacji sporządzonej przez pozwanego dotyczącej powierzchni jednej z cel, w której był osadzony. Brak weryfikacji twierdzeń powoda przez przeprowadzenie chociażby części dowodów na tę okoliczność i oparcie ustaleń o zakwestionowaną dokumentację pozbawił powoda możliwości wykazania słuszności swych twierdzeń.

Na poparcie swoich żądań powód domagał się też dopuszczenia dowodu w postaci opinii biegłego dietetyka. Dowód ten mógłby umożliwić szczegółowe sprawdzenie kaloryczności

1. wymaganego urozmaicenia żywienia przy uwzględnieniu stosownych norm prawnych regulujące tą kwestię, do czego odnosiły się zarzuty powoda. Zatem opinia ta wymagająca wiedzy specjalnej pozwoliłaby na zweryfikowanie zasadności twierdzeń powoda o niewłaściwym żywieniu go oraz związanych z tym konsekwencjach. Tymczasem Sąd Okręgowy oddalił również ten wniosek odnosząc się wyłącznie do walorów smakowych oferowanego osadzonym przez pozwanego żywienia.

Sąd Okręgowy uniemożliwił też powodowi udowodnienie pozostałych twierdzeń dotyczących między innymi braku właściwych warunków higieny oddalając pozostałe wnioski dowodowe powoda, w tym z zeznań świadków. Przy tym Sąd Okręgowy w sposób niedopuszczalny zanegował a priori wartość dowodową zeznań świadków bez ich przesłuchania tylko dlatego, iż jak stwierdził świadczenie ci mają być zainteresowani wynikiem sprawy. Tymczasem wiarygodność dowodów zgodnie z art. 233 § 1 k.p.c. może być oceniana dopiero po ich przeprowadzeniu. Nie ulega zaś wątpliwości, iż zeznań osób osadzonych w tym samym czasie w zakładzie pozwanego a zatem mogących posiadać wiedzę, co do warunków osadzenia nie można uznać za dowód nieprzydatny do wykazania tego faktu.

Reasumując oddalenie bez uzasadnionych podstaw wszystkich wniosków dowodowych powoda, stanowiło naruszenie przepisów postępowania, które w efekcie doprowadziło do wydania wyroku bez wyjaśnienia okoliczności spornych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd zaniechawszy przeprowadzenia postępowania dowodowego w zasadniczej części, nie dokonał weryfikacji dowodowej twierdzeń faktycznych w oparciu, o które powód opiera powództwo. W konsekwencji nie odniósł się do zgłoszonego powództwa - jako do żądania powoda opartego o sprecyzowaną w pozwie podstawę faktyczną. W efekcie nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Braki postępowania dowodowego wymagające przeprowadzenia go w całości stanowiły dodatkowy argument przemawiający za koniecznością uchylenia zaskarżonego orzeczenia do ponownego rozpoznania, albowiem uniemożliwiły Sądowi Apelacyjnemu merytoryczne orzeczenie zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c.

Należy zaznaczyć, że nawet możliwość uzupełnienia, czy ponowienia dowodów w postępowaniu drugoinstancyjnym w modelu tzw. apelacji pełnej nie może zastąpić obowiązku przeprowadzenia przez sąd I instancji postępowania dowodowego w zakresie niezbędnym do prawidłowego ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia oraz rozważenia całego zebranego materiału dowodowego bez pomijania jakiegokolwiek jego części z uwagi na powstanie niebezpieczeństwa jednoinstancyjnego rozpoznania sprawy (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 11 kwietnia 2019r., I ACa 725/18).

Dlatego też Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Bielsku-Białej pozostawiając temu Sądowi na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności ustali, jakiego okresu osadzenia u pozwanego dotyczy żądanie pozwu zgodnie z art. 187 § 1 pkt.2 k.p.c., przy uwzględnieniu, że powód sformułował pozew co do wysokości w dniu 12 lipca 2018r., co powinno nastąpić poprzez określenie go datami początkową i końcową - po uprzednim wezwaniu powoda do jego sprecyzowania pod odpowiednim rygorem. Następnie Sąd I instancji uzupełni postępowanie dowodowe w zależności od podtrzymywanych przez strony wniosków i odpowiednio do jego wyników wyda stosowne rozstrzygnięcie.

SSO del. Barbara Konińska	SSA Mieczysław Brzdąk	SSA Anna Bohdziewicz
---------------------------	-----------------------	----------------------